Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

19.11.2018

Eduskunnan hallintovaliokunta

Suomen Punaisen Ristin lausunto

Asia: U 96/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta direktiiviksi jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi (uudelleenlaadittu)

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta antaa hallintovaliokunnalle lausunto ehdotuksesta direktiiviksi jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi.

Kansainvälisesti Punaisen Ristin erityisasema perustuu sodan uhrien suojelemiseksi solmittuihin neljään Geneven yleissopimukseen vuodelta 1949 ja niitä täydentäviin kolmeen lisäpöytäkirjaan.

Suomen Punainen Risti on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017).

Suomen Punaista Ristiä koskevan asetuksen (827/2017) 2 §:n mukaan järjestön tarkoituksena on suojella elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia kaikissa oloissa, auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, ja tukea ja avustaa viranomaisia ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti järjestää maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa toimintaa, avustaa maahan saapuvien kiintiöpakolaisten vastaanotossa sekä ylläpitää vastaanottokeskuksia Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta. Suomen Punainen Risti on maan suurimpia valmiusorganisaatiota, ja tässä ominaisuudessa se myös muun muassa ylläpitää valmiutta laajamittaisen maahantulon varalta.

Huomioita ehdotuksesta

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä, että valtioneuvoston muistiossa on painotettu ehdottoman palautuskiellon (*non-refoulement*) merkitystä. Direktiivin ehdotukset koskien etenkin rajamenettelyn valitusprosessin määräaikoja aiheuttavat käytännössä kuitenkin hyvin vakavan palautuskiellon loukkausriskin. Valitusmääräajan ollessa 48 tuntia, on asiantuntevan oikeusavun saaminen erittäin haasteellista. Valitusaika on turvapaikkamenettelyssä ainoa määräaika, jonka ylittäminen johtaa käsittelyn

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

raukeamiseen. Sen tulee olla riittävän pitkä, jotta oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja tehokkaaseen oikeussuojakeinoon toteutuvat. Ehdotettua sääntelyä tulee siten tarkastella erityisesti ottaen huomioon perustuslain oikeusturvaa koskeva 21 § sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklat.

Vuoden 2016 kansalliset lainsäädäntömuutokset kansainvälistä suojelua koskevien asioiden valitusaikoihin sekä oikeusavun rajoitukset ja avustajien palkkioita koskevan asetuksen muutokset ovat johtaneet siihen, että turvapaikanhakijoiden oikeusturva on jo nyt vaarantunut vakavasti. Suomen Punaisen Risti ylläpitää Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta tällä hetkellä 23 vastaanottokeskusta ympäri Suomea. Vastaanottokeskuksista saatujen tietojen mukaan, oikeusavun piiriin ohjaaminen on erittäin työlästä etenkin nopeutetussa menettelyssä olevien turvapaikanhakijoiden osalta. Heidän käännytystensä täytäntöönpanon keskeytystä tulee hakea hallinto-oikeudelta seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Suomen Punaisen Ristin kokemuksen mukaan vastaanottokeskuksilla menee oikeusavun piiriin ohjaamiseen joissakin tapauksissa useita päiviä ja se voi edellyttää jopa useita kymmeniä kontakteja eri lakimiehiin sen vuoksi, että oikeusaputoimistojen avustajat eivät ehdi ottaa valituksia hoitaakseen. Yksityiset lakimiehet eivät usein myöskään ehdi ottaa nopeutetun menettelyn valituksia hoitaakseen, mikä myös olisi heille taloudellisesti usein tappiollista palkkioasetuksen vuoksi.

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä, että valtioneuvosto muistiossaan kiinnittää huomiota direktiivissä asetettavien muutoksenhakua ja täytäntöönpanokieltoa koskevien määräaikojen pituuteen ja katsoo, että niiden tulee olla sellaisia, että ne mahdollistavat tosiasiassa palauttamisen kohteena olevan henkilön oikeusturvan toteutumisen. Valtioneuvosto suhtautuu muistiossa varauksellisesti tuomioistuimille asetettaviin ehdottomiin määräaikoihin, mutta ei lausu suhtautumisestaan tarkemmin valittajalle asetettuun samanpituiseen määräaikaan.

Suomen Punainen Risti katsoo, että rajamenettelyn valitusajan ei tule olla 48 tuntia, eikä direktiivissä tietyissä tilanteissa ehdotettu valitusmääräaika 5 päivää. Suomen Punainen Risti katsoo, että ainakin 5 päivän valitusmääräaikoja koskevissa tapauksissa valitusprosessin määräajat voisivat olla esimerkiksi samat kuin nykyisin nopeutetun menettelyn tapauksissa, joissa valitusaika hallinto-oikeuteen on 21 päivää, mutta käännytyksen täytäntöönpano saadaan tehdä kahdeksantena päivänä päätöksen tiedoksisaannista, mikäli tiedoksisaannista seitsemän päivän aikana tuomioistuimelle tehty täytäntöönpanokieltohakemus on ratkaistu ja käännytyksen täytäntöönpanoa ei ole kielletty. Mainittu määräaika turvaisi valitusmahdollisuuden sekä laadukkaamman valituksen tuomio-

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

istuimelle käsiteltäväksi, eikä valitusaika estäisi käännytyksen täytäntöönpanoa, mikäli tuomioistuin ei ole kieltänyt täytäntöönpanoa.

Valtioneuvoston muistiossa korostetaan palautusten tehostamista, jotta maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka olisi uskottavaa. Suomen Punainen Risti viittaa hallituksen esitysluonnokseen ulkomaalaislain muutoksista koskien muun muassa uusintahakemuksia, työnteko-oikeutta sekä matkustusasiakirjan haltuunottoa. Siinä todetaan, että Suomi ei pysty käännyttämään ilman matkustusasiakirjaa henkilöitä Irakiin, Venäjälle, Algeriaan, Marokkoon, Vietnamiin, Intiaan ja Ghanaan. Siten muun muassa näiden henkilöiden säilöön ottaminen tai turvapaikkahakemusten käsitteleminen rajamenettelyssä ei mahdollistaisi heidän maasta poistamistaan, eikä olisi oikeasuhtainen toimenpide, kun otetaan huomioon, että käännytysten täytäntöönpanon epäonnistuminen ei ole heistä riippuva asia.

Suomen Punainen Risti haluaa ilmaista huolensa nykyisin voimassa olevista vuoden 2015 kansallisen turvapaikanhakijoita koskevista lainsäädännön muutoksista, joiden seurauksena henkilöt joutuvat paperittomiksi, mikäli heidän maasta poistamisensa ei onnistu. Maahanmuuttoviraston mukaan vastaanottopalveluiden lakkaamisilmoitukset ovat huomattavassa nousussa ja poliisi on tehnyt lokakuun aikana noin 100 ilmoitusta vastaanottokeskuksille vastaanottopalveluiden lakkaamisesta ja pelkästään marraskuun ensimmäisen viikon aikana ilmoituksia on tehty 34 kappaletta. Koska näiden henkilöiden maasta poistaminen ei ole heistä itsestään, vaan viranomaistoimista kiinni oleva asia, tulisi hakijoiden inhimillinen kohtelu sekä yleinen turvallisuus huomioon ottaen, muuttaa ulkomaalaislain 51 § aiemmalle tasolleen ja näille henkilöille myöntää B-oleskelulupa. Tällöin he eivät poistuisi Suomesta, ja tulisi takaisin ns. vastuunmäärittämisasetuksen mukaisina Dublin-palautuksina, hakisi uudelleen turvapaikkaa ja majoittuisi vuosia vastaanottokeskuksissa, vaan viranomaiset tietäisivät, keitä Suomessa on ja luvan saaneet pääsisivät elämään normaalisti, tekemään töitä ja olemaan osana yhteiskuntaa.

Suomen Punainen Risti ei kannata ehdotettuja pakenemisen vaaran arviointiperusteiden yksilöintejä säilöönoton osaperusteena. Suomen Punainen Risti näkee, että kyseinen esitys pakenemisen vaaran arvioinnista säilöönoton perustana on rangaistusluonteinen. Ulkomaalaisen säilöönotossa ei ole kyse rangaistuksesta eikä säilöönotolla pitäisi tavoitella estäviä vaikutuksia. Kun kyse on rangaistuksesta, tulee siitä säätää rikoslaissa. Henkilökohtaisen vapauden täytyy olla pääsääntö ja erityisesti lasten säilöönotto pitäisi kokonaan kieltää.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

19.11.2018

Oikeusturvan ja palautuskiellon riskin vuoksi Suomen Punainen Risti ei kannata esitettyä valitusasteiden rajoittamista. Suomen Punainen Risti katsoo, että valitusasteiden rajoittamiselle ei ole perusteita tai käytännön tarvetta. Käännytyksen täytäntöönpano on nopeutetun menettelyn tapauksissa mahdollista tälläkin hetkellä jo valituksen ollessa vireillä ensimmäisessä asteessa, mikäli tuomioistuin ei käännytystä kiellä. Maasta poistamisen tapahtuminen tai tapahtumatta jääminen ei ole kiinni näissä tilanteissa valitusmenettelystä, vaan viranomaistoiminnasta ja käännytysten toimeenpanon käytännön mahdollisuuksista.

Suomen Punainen Risti haluaa lopuksi muistuttaa, että vaikka valtioilla on oikeus valvoa rajojaan ja päättää kuka niiden alueella saa oleskella, tulee näihin liittyvissä toimenpiteissä kuitenkin aina ottaa huomioon ihmisoikeudet ja jokaisen inhimillinen kohtelu. Valtioiden tulee kunnioittaa ihmisoikeuksia kuten ehdotonta palautuskieltoa, oikeutta oikeudenmukaisiin ja tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin sekä oikeutta vapauteen ja perhe-elämän suojaan, ja turvata niiden toteutuminen.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri
Suomen Punainen Risti

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.